

Čarek, Jan, básník, spisovatel, novinář, úředník, narozen 29. 12. 1898, Heřmaň u Písku, zemřel 27. 3. 1966, Praha.

Pocházel z rodiny drážního pracovníka, celkem ze šesti sourozenců. Po absolvování obecné školy začal v roce 1910 navštěvovat gymnázium v Písku, kde své studium zakončil roku 1917 předčasnou maturitní zkouškou. Následně byl odveden do armády a do konce války sloužil v Uhrách, převážně ve městě Gyula. Po válce složil řádnou maturitu, avšak studii na univerzitě se z ekonomických důvodů musel vzdát. Proto roku 1919 nastoupil na pozici úředníka u státních drah, u nichž působil např. v Praze a v Teplicích. Od konce 20. let byl zaměstnán nejprve na ředitelství drah v Praze, a nakonec na ministerstvu dopravy. Tematika související s železnicí pak příležitostně prostupovala i do jeho tvorby. Občanské povolání opustil roku 1946, aby se ve zbývajících letech mohl soustředit výhradně na spisovatelskou činnost. V roce 1940 byl přijat v oboru literatura do České akademie věd a umění.

Na počátku 20. let začal přispívat svými básněmi, fejetony, eseji a drobnými publicistickými útvary např. do časopisů *Cesta* a *Pramen* a periodik *Literární noviny*, *Lidové noviny*, *Rudé právo*, *České slovo* aj. Navíc překládal soudobou slovinskou poezii pro časopis *Lumír* a vedl edici *Studnice*. V průběhu 30. let se silněji přiklonil k proudu ruralistické literatury, k jejíž problematice se vztahují jeho úvahy *Moderní selská literatura* (1936) a *O životě a literatuře* (1941). Byl redaktorem sborníků básní s touto tematikou nazvaných *Tváří k vesnici* (1936) a *Básně rolníků* (1939). Věnoval se i satíře a epigramům. Těžiště Čarkovy tvorby v meziválečném období spočívalo především v poezii, v níž se často obracel k rodnému jihočeskému kraji a venkovskému životu, nicméně čerpal náměty i z prostředí průmyslového proletariátu. Publikoval mimo jiné básnické sbírky *Chudá rodina z Heřmaňe* (1924), *Zpěv nad kolejemi* (1924), *Temno v chalupách* (1926), *Smutný život* (1929), *Hvězdy na nebi* (1934), *Svatozář* (1938), *Maminka* (1941) a *V zemi české* (1943).

Řada českých skladatelů (více než devatenáct) komponovala na vybrané básně z jeho sbírek, mezi nimi *Polní domov* z cyklu *Jihočeské motivy* (1947) Vítězslava Nováka, cyklus dětských sborů *Dětský svět* (1949) Josefa Bohuslava Foerster, mužské sbory *V zemi české* (1943) Otakara Jeremiáše a *Hlas za noci* z cyklu *Hlas země* (1926) Emila Axmana, *Noc v Heřmani* v cyklu *Tři ženské sbory* (1931) Vladimíra Polívky, písně *Navždy*, *Čím je můj žal* a *Rodný kraj* z písňového cyklu *Navždy* (1937) Vítězslavy Kaprálové, píseň *Řekni mi, duše má* z cyklu *Zpíváme do daleka* Zdeňka Blažka, mužský sbor *V zemi české* (1941) Otakara Šína (tato báseň byla zhudebněna různými autory celkově šestkrát) a dětské písně *Bajky o nástrojích* (1955)

Vratislava Beránka. Na Čarkovy básně složili hudbu také např. Jaroslav Křička, František Špilka, Jindřich Hybler, Jarmil Burghauser, Miloš Smatek, Ilja Hurník a Petr Eben.

V poválečném období se Čarek orientoval na literaturu určenou pro děti a postupně se stal jejím respektovaným tvůrcem. Inspiroval se jednak přírodou a později moderní technikou. Do této tvorby spadají básnické sbírky *Ráj domova* (1948), *Radost nad radost* (1954), *Co si povídaly stroje* (1955), *Od jehly k mašinkám* (1960) ad. Nadto přispíval do časopisu *Mateřídouška* a v letech 1953–61 rovněž vytvořil leporela, např. *Zlatý dětský svět*, *Zvířátka – naši přátelé*, *Náš jeden rok*, *O veselé mašince* (poslední dvě jmenované ilustroval Zdeněk Miler). Jeho dětská poezie se dočkala četných překladů.

Dílo

Dílo literární (výběr):

Chudá rodina z Heřmaňe.

Temno v chalupách.

Smutný život.

Hvězdy na nebi.

Svatozář.

Maminka.

V zemi české.

Mezi dvěma ohni.

Tvorba pro děti

Ráj domova.

Bajky o nástrojích.

Bylo-nebylo.

Zlatý dětský svět.

Zvířátka – naši přátelé.

Náš jeden rok.

Literatura

I. Lexika

ČSHS.

II. Ostatní

Blahynka, Milan: Čeští spisovatelé 20. století (Praha 1985, s. 78–80).

Chaloupka, Otakar: Čeští spisovatelé literatury pro děti a mládež (Praha 1985, s. 65–70).

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=681>

Ondřej Kovář

Důraz v hesle by měl být kladen na jeho činnosti ve vztahu k hudbě, ale formálně vše v pořádku